

Tošenovský, Ludvík

Greifswaldská konference o filosofii a přírodních vědách

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. B, Řada filozofická.
1965, vol. 14, iss. B12, pp. [100]-101

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/106451>

Access Date: 28. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

ZPRÁVY

Greifswaldská konference o filosofii a přírodních vědách. Koncem září 1963 uspořádala greifswaldská universita ve spolupráci s universitou rostockou vědeckou konferenci na téma „Postavení přírodních věd v socialistické společnosti“. Hlavními pořadateli byly matematicko-přírodovědecká fakulta a katedra filosofie (Institut für Philosophie). Zúčastnili se jí také hosté z jiných vysokých škol NDR a ze zahraničí.

V plénu konference *E. Albrecht* přednesl referát „Ethos a odpovědnost přírodovědce v naší době“. *L. Tošenovský* stručně informoval o výsledcích svého zkoumání otázky zákonů materialistické dialektiky jako logiky. *H. Vogel* referoval na téma „Přírodověda a politika v 20. století“ a *B. M. Kedrov* se obíral analýzou rozdílů a souvislostí mezi přírodními a společenskými vědami; dotkl se také několika aktuálních filosofických problémů přírodovědy (využití kybernetiky ve vědách, modelování aj.).

V matematicko-fyzikální sekci konference se po referátu *G. Assera* „Místo matematiky v systému věd“ diskutovalo mj. o otázkách formální, zvláště matematické logiky a logiky dialektické.

Přednáška *N. Partheye* byla pronikavou analýzou základní problematiky teorie experimentu, speciálně fyzikálního. Referent chtěl touto přednáškou dokázat, že filosof může se zdarem řešit závažné filosofické otázky přírodních věd. Tím byla přednáška zaměřena proti názorům teoretického fyzika *R. Havemanna*, který takové právo filosofům upírá a doporučuje jim, aby se věnovali dějinám filosofie a rozboru otázek dialektiky myšlení. *R. Havemann* své stanovisko na konferenci podrobně zdůvodnil.

Po jeho vystoupení následovala bouřlivá výměna názorů mezi ním, *Vogelem*, *Albrechtem*, *B. M. Kedrovem* a jinými přítomnými vědci. Poměrně málo působila Havemannova replika v podobě citací dopisů, které *Havemann* dostal od *Schaffa*, *Kolmana*, *Blochinceva*, *Borna* a jiných významných filosofů a přírodovědců, v nichž se vyjadřoval souhlas s Havemannovou koncepcí vztahu mezi filosofii a přírodními vědami.

Proti této koncepci se nicméně dnes v NDR téměř oficiálně bojuje. Boj je veden ne zcela úspěšně, protože silné stránky Havemannova stanoviska jsou něčím, čeho se výrazně nedostává u mnohých jeho oponentů.

Je to především zjištění, že je třeba rozpracovávat problematiku dialektiky myšlení. *Havemann* se u filosofů, kteří ji analyzují, učí, zvláště u *Hegela*, *Lenina* aj. (Srovnej z jeho referátu o kauzalitě na lipské konferenci z října 1959, uveřejněného ve sborníku „Naturwissenschaft und Philosophie“, Berlin 1960, zvláště stránku 128, kde se proti symbolické Klausově formulaci kauzality v duchu mechanicko-deterministickém vykládá poměrně dost dialekticky, co je to kauzalita: *Havemann* zde uvádí shrnutí v podobě čtyř tezí, z nichž první začíná větou: „Příčina a účinek jsou současně totožné i rozdílné.“ Takovou hluboce filosofickou formulaci v souladu se zákonem dialektické rozpornosti myšlení, jejímž autorem je fyzik, bychom u německých Havemannových oponentů z řad filosofů, jako jsou *Albrecht*, *Klaus* aj., marně hledali.) Dále se některým soudruhům nedostává poznání, že ani filosof, který je současně diplomovaný ještě také z jednoho přírodovědeckého oboru, pokud v tomto oboru současně tvůrčím způsobem vědecky nepracuje, nemůže sám bez nebezpečí vulgarizace a hrubého zkreslování přírodovědecké problematiky filosoficky rozpracovávat vlastní teoretické otázky té které přírodovědecké disciplíny.

Na druhé straně *R. Havemann*, který kdysi po XX. sjezdu KSSS vystoupil v denním tisku s neudržitelným požadavkem, aby se filosofie vzdala nároku být vědou a aby se filosofové spokojili nezávažným „filosofováním“ (dnes už to ovšem netvrdí), přece jen stále ještě upírá filosofii velkou část z komplexu jejich úkolů. Tím komplexem se rozumí studium všeho nejobecnějšího a nejpodstatnějšího v jsoucnu (ve veškerém jsoucnu nebo jen v organickém, či

v anorganickém, popř. v jsoucnu společenském), vždy ovšem ve vztahu k tomu jednotlivému, které do středu pozornosti filosofie posunuje vývoj vědy nebo vývoj společnosti. Solidní rezultáty analýz z takto pojaté ontologické problematiky nutně musí být a nesporné jsou určitou formou pomoci přírodovědcům (vedle výsledků rozboru dialektiky jako gnoseologie a logiky, dějin filosofie, etiky aj.), stejně jako jsou neodmyslitelnou pomocí pro filology nejnovější výsledky speciálních věd.

V matematicko-fyzikální sekci hovořil dále *N. Engel* o otázkách vyučování matematice na školách NDR. Kromě toho zde byly předneseny tyto referáty: *H. Poppe*, Gnoseologické aspekty dějin matematiky (na analýze Proklova komentáře k Platonovi, zvláště na jeho pojetí matematiky), *J. Wyslicenny*, Filosofické problémy teorie relativity, *W. Becker*, Základní pojmy teorie řízení a zajímavý diskusní příspěvek *D. Juscamayty* o boji lidu v zemích Latinské Ameriky za sociální svobodu a o rozvoji vědy, zvláště filosofie v těchto zemích.

V biologicko-chemické sekci přednášel *D. Bernhardt* na téma „Některé filosofické otázky vzniku života“. (Jeho referát v poněkud upravené podobě přetiskujeme jako článek na jiném místě v tomto čísle Sborníku prací FF.) Dále byly v sekci předneseny referáty o kybernetických aspektech biologie, o vyučování biologii, o významu chemie pro rozvoj chemického průmyslu a celého národního hospodářství NDR aj.

Greifswaldskou konferencí ze září 1963 lze označit za velmi zdařilou. (Podrobnější zprávu o ní viz v U - 63, v časopise university J. E. Purkyně v Brně, ročník VI, čís. 17 z 20. XI. 1963, str. 2; materiály této konference mají vyjít ve vědeckém časopise greifswaldské university, ročník 1964.) Stala se důležitou součástí nástupu všech zúčastněných přírodovědců a filosofů do další vědecké a pedagogické práce.

Ludvík Tošenovský

Činnost brněnské Jednoty filosofické. Několik kvantitativních údajů ukáže, že se za poměrně krátkou dobu mnohé změnilo v činnosti brněnské pobočky Jednoty filosofické při ČSAV, i když základní dobrá tradice zůstala živá. Ve stud. roce 1961–62 se konala celkem 4 pracovní zasedání, a ve dvou z nich přednášeli pražští filosofové; v dalším stud. roce se „filosofické pondělky“ staly každotýdenní tradicí a bylo jich uspořádáno celkem 22, z nich jednou za účasti prof. Popelové z Prahy; pro stud. rok 1963–64 se počítá celkem s 25 přednáškami, z toho třikrát mají přednášet mimobrněnsští filosofové. Během studijního roku 1962–63 se „filosofické pondělky“ vžily a vzrostla průměrná návštěvnost na dvojnásobek (na 40–50 posluchačů). Stalo se pravidlem, že se pracovních zasedání FJ zúčastňují jako posluchači i vysokoškolská učitelé nefilosofové. Sice malou, ale již stabilní skupinu příznivců má JF mezi středoškolskými učiteli a mezi vysokoškoly. Také okruh přednášejících se rozšířil; vedle filosofů z UJEP přednášejí nyní občas filosofové už ze tří dalších brněnských vysokých škol.

Jiným rysem filosofických pondělků je jejich tématická pestrost. Tato pestrost přitom není rozříštěností, neboť se tematické okruhy čas od času opakují, ať už tím, že se v novém pohledu ke „svému“ tématu některý přednášející vrátí, nebo i tím, že dojde ke konfrontaci, přednáší-li další filosof, specializovaný na danou problematiku. Místo abstraktních úvah o právě uvedené skutečnosti uvedeme přehled témat za letní semestr 1962–63 a za zimní semestr 1963–64: J. Solař: Nové názory náboženských ideologů na koexistenci s komunismem. J. Blažke: Právně-filosofické aspekty kodifikace zákoníku práce. M. Ovesný: O Rožinově knize „Úvod do marxistické sociologie“. J. Cetl: Antropologické tendence v buržoazní sociologii. L. Tošenovský: O pojetí shody v marxistické teorii pravdy. K. Hlavoň: O problémech zkoumání nežádoucích mravních jevů: M. Dokulil: Hlavní směry filosofie Latinské Ameriky. J. Ppelová: Hodnota jako filosofická kategorie. J. Gabriel: Změny náboženské ideologie v ČSSR. J. Macháček: O iracionalismu v buržoazní filosofii. J. Solař: O pacifismu. J. Macků: Nové pohledy na inteligenci. J. Taufer: O dialektickém charakteru souvislosti mezi formami pohybu hmoty. L. Tošenovský: O zákonech materialistické dialektiky jako logiky. H. Steiner: O filosofických a sociálně-psychologických základech buržoazních teorií propagandy. J. Bartoš: Vznik novodobé kategorie hmoty ve filosofii raného novověku. J. Solař: O filosofii dějin studené války. L. Nový: Marxovo odcizení a odcizený Marx. J. Cetl: Člověk v moderní sociologii. J. Macků: O psychologii inteligence. J. Blažke: Sociologie rodiny. F. Kuklík: Je hmota substancí? J. Sedlák: Svoboda a kúzeň. J. Cetl: Marxistická filosofie člověka v díle A. Gramsciho.

M. Dokulil